

Sygn. akt IV CSK 338/19

POSTANOWIENIE

Dnia 21 listopada 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Szanciło

w sprawie z wniosku M.A.Ś., M.M.B. i U. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością
spółki komandytowej z siedzibą w W.

o wpis własności,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 21 listopada 2019 r.,

na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawców

od postanowienia Sądu Okręgowego w O.

z dnia 28 grudnia 2018 r., sygn. akt IX Ca (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną wnioskodawców M.A.Ś., M.M.B. oraz U. sp. z o.o. sp. k. w W. od postanowienia Sądu Okręgowego w O. z dnia 28 grudnia 2018 r. Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (zob. uzasadnienie uchwały 7 sędziów SN z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudence (zob. postanowienie SN z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Przesłanka ta nie została jednak spełniona.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie przyjmuje się, że powołanie się przez podmiot wnoszący skargę kasacyjną na powyższą przesłankę zobowiązuje do przedstawienia wywodu prawnego zmierzającego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawnej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły, czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia, co daje podstawy do uznania skargi za oczywiście uzasadnioną (zob. np. postanowienia SN: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, niepubl.; z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, niepubl.; z dnia 5 października 2007 r., III CSK 216/07, niepubl.; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, niepubl.; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, niepubl.; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, niepubl.; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, niepubl.).

Ponadto skarżący powinni wykazać kwalifikowany charakter tego naruszenia (zob. postanowienie SN z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49).

Uzasadniając oczywistą zasadność skargi kasacyjnej, skarżący wskazali na naruszenie art. 31 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 2204 ze zm.) w zw. z art. 84 i 88 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie, wobec błędnego przyjęcia, że wpisu nie można dokonać na podstawie dokumentu (aktu notarialnego) zawierającego oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu oraz dokumentu ugody zawartej przed sądem powszechnym pomiędzy stronami nieważnej czynności prawnej umowy sprzedaży, a także na naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 626⁸ § 2 k.p.c.

Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. Cel wymagania określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania.

Szczegółowa analiza sprawy prowadzi do wniosku, że powyższa przesłanka nie została wykazana. Nie jest dopuszczalne przenoszenie argumentacji służącej wykazaniu przyczyny kasacyjnej do uzasadnienia podstaw kasacyjnych ani odwoływanie się do tego uzasadnienia, podstawy skargi bowiem są badane dopiero przy rozpoznawaniu skargi, po jej przyjęciu.

Wymaganej w ramach badania przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. argumentacji nie stanowi samo postawienie zarzutu oczywistego naruszenia określonych przepisów prawa, a sformułowanie takiego zarzutu nie prowadzi jeszcze do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W skardze kasacyjnej nie powołano takich argumentów, które mogłyby świadczyć, że w sprawie doszło do oczywistego naruszenia prawa oraz że w wyniku takiego naruszenia prawa zapadł w Sądzie II instancji wyrok oczywiście wadliwy. Z kolei wywód zawarty w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do

rozpoznania sprowadzał się do polemiki z zaskarżonym orzeczeniem, nie zaś wykazania, że popełnione przy ferowaniu zaskarżonego orzeczenia uchybienia w zakresie stosowania prawa miały charakter kwalifikowany. W sprawie nie zachodzi oczywista zasadność skargi kasacyjnej, gdyż z samej treści skargi - bez pogłębionej analizy i jurydycznych dociekań - nie wynika w sposób jednoznaczny, że podstawy kasacyjne zasługują na uwzględnienie, a wydane orzeczenie jest niewątpliwie błędne.

Skonfrontowanie zaskarżonego orzeczenia z uzasadnieniem wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie pozwala na stwierdzenie, aby została spełniona wyżej zdefiniowana przesłanka oczywistej zasadności skargi.

Zgodnie z art. 626⁸ § 2 k.p.c., rozpoznając wniosek o wpis prawa własności, sąd wieczystoksięgowy bada jedynie treść i formę wniosków dołączonych do wniosku dokumentów oraz treść księgi wieczystej. Przepis ten wyznacza możliwy zakres kognicji sądu w postępowaniu wieczystoksięgowym. Chodzi tu o kognicję znacznie zawężoną, ograniczoną jedynie do badania tych elementów, które zostały wyraźnie wymienione w powołanym przepisie, tj. treści samego wniosku, formy dołączonych do wniosku dokumentów oraz treści księgi wieczystej. Tak zawężony zakres kognicji sądu wieczystoksięgowego wynika z celu tego postępowania w postaci prawidłowego ustalenia prawno-rzeczowego stanu nieruchomości oznaczonej w księdze wieczystej.

Przepis art. 626⁶ § 2 k.p.c. określa także zakres kognicji sądu II instancji, rozpatrującego apelację (zob. np. postanowienia SN: z dnia 27 kwietnia 2001 r., III CKN 354/00, OSN 2001, nr 12, poz. 183 i z dnia 6 października 2006 r., V CSK 214/06, niepubl.).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego istotnie ukształtował się już pogląd, zgodnie z którym sąd wieczystoksięgowy powinien badać czynność prawną materialną stanowiącą podstawę wpisu do księgi wieczystej nie tylko pod względem formalnym, ale także z punktu widzenia jej skuteczności materialnej (zob. np. postanowienie SN z dnia 20 lutego 2003 r., II CKN 1237/00, niepubl. i powołane tam orzecznictwo). Ta reguła odnosi się także do dołączonych do wniosku innych dokumentów (zob. np. postanowienie SN z dnia 21 kwietnia 2005 r.,

III CK 446/04, niepubl.). Ocena istnienia podstawy do dokonania wpisu obejmować powinna zawsze dwie płaszczyzny: formalną - dotyczącą samego dokumentu (czynności prawnej materialnej), mających stanowić podstawę wpisu, i materialną - obejmującą samo prawo (prawo własności), które ma być ujawnione w księdze wieczystej (zob. np. postanowienia SN: z dnia 27 kwietnia 2001 r., III CKN 372/00, niepubl. i z dnia 21 kwietnia 2005 r., III CK 446/04, niepubl.).

Kwestia kognicji sądu wieczystoksięgowego, ukształtowana w art. 626⁸ § 2 k.p.c., była przedmiotem wielu orzeczeń Sądu Najwyższego. Wyjaśnione zostało w nich m.in., że w postępowaniu wieczystoksięgowym nie jest możliwe, z uwagi na ograniczony zakres kognicji sądu wieczystoksięgowego, rozstrzyganie jakichkolwiek sporów o prawo ani w charakterze przesłanki orzeczenia, ani samego rozstrzygnięcia. Określony w nim zakres kognicji wyklucza w zasadzie przeprowadzanie jakichkolwiek własnych dowodów i dokonywania na ich podstawie własnych ustaleń. Przykładowo, w postanowieniu z dnia 21 listopada 2007 r. (II CSK 315/07, niepubl.) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że zawarte w dokumencie jednostronne oświadczenie woli o uchyleniu się przez wnioskodawców od skutków prawnych zrzeczenia się z uprawnień przysługujących im z tytułu obciążenia nieruchomości uczestników prawem dożywocia nie unicestwia skutków tej rezygnacji i nie powoduje powstania skutku rzeczowego polegającego na tym, iż niejako „odżywają” ich uprawnienia z dożywocia sprzed złożenia oświadczenia woli o zrzeczeniu się tych uprawnień. Taki dokument nie daje podstawy do stwierdzenia, że doszło do ponownego obciążenia nieruchomości uczestników prawem dożywocia na rzecz wnioskodawców, stąd też dokonanie wpisu tego prawa jest bezzasadne. Natomiast kognicja sądu wieczystoksięgowego wyłącza możliwość prowadzenia postępowania dowodowego i dokonywania na jego podstawie ustaleń faktycznych. Oznacza to niemożność weryfikowania w postępowaniu przed tym sądem skuteczności prawnej oświadczenia woli złożonego na podstawie art. 88 w zw. z art. 84 k.c. (postanowienie SN z dnia 16 stycznia 2009 r., III CSK 239/08, niepubl.; zob. też np. postanowienia SN: z dnia 21 listopada 2007 r., II CSK 315/07, niepubl., z dnia 20 grudnia 2012 r., III CZP 87/12, niepubl. i z dnia 25 kwietnia 2013 r., V CSK 226/12, niepubl.).

W świetle powyższego nie można uznać za oczywiście błędne stanowisko Sądu Okręgowego, że na potrzeby postępowania wieczystoksięgowego musi zostać ustalone w odrębnym postępowaniu o charakterze rozpoznawczym, czy uchylenie się przez wnioskodawców M.A.Ś. i M.M.B. od skutków prawnych oświadczenia woli było skuteczne. Postępowanie wieczystoksięgowe nie może zastąpić postępowania procesowego i nie taki jest też jego cel i istota. Należy przy tym zaakcentować, że stanowisko zajęte w niniejszej sprawie, wskazujące, iż wniosek o wpis prawa własności, oparty wyłącznie na oświadczeniu skarżących o uchyleniu się od skutków prawnych umowy sprzedaży nieruchomości z dnia 27 kwietnia 2016 r., nie jest wystarczającą podstawą do jego uwzględnienia - jest trafne. Bez znaczenia pozostaje kwestia zgody na uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli, gdyż nie jest to umowa, ale jednostronne oświadczenie woli, które wywołuje skutki prawne bez względu na stanowisko adresata, jeżeli zostały spełnione określone przesłanki do jego złożenia. W związku z tym okoliczność, czy kontrahent uznał w ugodzie, że nie doszło do skutecznego przeniesienia prawa własności pozostaje bez znaczenia, gdyż przejście prawa własności stanowi kwestię prawną.

Uznać zatem należy, że wymieniona przez skarżących podstawa przedsądu nie wystąpiła. W przedmiotowej skardze kasacyjnej nie powołano takich argumentów, które mogłyby świadczyć, że w sprawie doszło do oczywistego naruszenia prawa oraz że w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w Sądzie II instancji orzeczenie oczywiście wadliwe. W sprawie nie zachodzi zatem wskazana przez skarżących przesłanka opisana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., ani brana pod rozagę z urzędu nieważność postępowania przed Sądem II instancji.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

as]

jw